

صلى الله عليه وسلم

١٣١١.

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش برنامه ریزی درسی

تاثیر روش تدریس تفحص گروهی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان سال اول

راهنمایی شهر مرودشت در سال تحصیلی ۷۸-۱۳۷۷

استاد راهنما :

دکتر حجت اله فانی

استاد مشاور:

دکتر پروین غیائی

نگارش:

سید اسد اله زارع بدیعی

۱۳۸۸/۲/۲

سید اسد اله زارع بدیعی

۱۳۱۱۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

گروه ارشد برنامه ریزی درسی

این پایان نامه تحت عنوان « تاثیر روش تدریس تفحص گروهی بر عملکرد تحصیلی

دانش آموزان سال اول راهنمایی شهر مرودشت در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ »

توسط سید اسد الله زارع بدیعی به منظور دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته برنامه

ریزی درسی تهیه و تدوین شده است ، و در جلسه مورخه ۱۳۸۸/۳/۲۰ با دریافت نمره ۱۸/۵

و درجه عالی دفاع شده است.

استاد راهنما: دکتر حجت اله فانی

استاد مشاور: دکتر پروین گیائی

استاد داور: دکتر سلطانعلی کاظمی

مدیر گروه: دکتر عباس قلتاش

سپاسگزاری :

آغاز و پایان هر کوششی را سپاسی باید ، اکنون که بایاری خداوند متعال این رساله را به پایان رسانیده ام بیش از هر چیز لازم می دانم از استاد راهنما برادر بزرگوار و گرانقدرم دکتر حجت اله فانی و استاد مشاور گرانقدر دکتر پروین غیاثی و همچنین از اساتید گرامی دکتر عباس قلتاش و دکتر مسلم صالحی که بدون راهنمایی های ایشان و نیز تشویق هایشان ، هم انتخاب موضوع و هم انجام این پژوهش ، هرگز ممکن نمی شد ، سپاسگزاری می نمایم .

همچنین همسر و فرزندانم که در مدت تحصیل و تحقیق سختی ها و کاستی های بسیاری را تحمل نمودند و برادر کمال محمد زاده و وحید جهانی که با ذوق و سلیقه ویژه ای کار هدایت و زحمت تایپ و صفحه آرایی و آماده سازی متن را تحمل نمودند ، همگی سزاوار سپاس و قدرشناسی من هستند .

تقدیم به :

**معلمان و مربیان و اندیشه ورزان عرصه تعلیم
و تربیت که همواره یاد دادن را برای خود نعمت
می دانند و آنان که خردورزی و روشن بینی
را دوست دارند .**

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی تأثیر روش تدریس تفحص گروهی در مقایسه با روش تدریس سنتی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان می باشد. روش تحقیق یک روش نیمه تجربی است. در این تحقیق یک متغیر مستقل و یک وابسته وجود دارد. روش تدریس تفحص گروهی متغیر مستقل و عملکرد تحصیلی دانش آموزان متغیر وابسته می باشند. جامعه آماری کلیه دانش آموزان پسر و دختر پایه ی اول مدارس راهنمایی شهر مرودشت که تعداد ۲۶ مدرسه و تعداد ۵۰ کلاس و تعداد ۱۵۰۰ دانش آموز (۸۰۰ دختر و ۷۰۰ پسر) می باشد روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای است. حجم نمونه ی عبارت است از چهار کلاس ۳۰ نفره که مجموع تعداد دانش آموزان آن نیز ۱۲۰ می باشد. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق آزمون عملکرد تحصیلی EPT^۱ می باشد. برای اندازه گیری و تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده می شود که در سطح آمار توصیفی (محاسبه ی فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد) و در سطح آمار استنباطی از آزمون تی تست مستقل تحلیل واریانس دو راهه و آزمون تعاقبی استفاده شده است که پس از جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده ها از طریق نرم افزار SPSS نتایج زیر حاصل گردید.

- بین عملکرد تحصیلی دانش آموزانی که با روش تفحص گروهی آموزش دیدند نسبت به دانش آموزانی که با روش دیدند آموزش می بینند تفاوت معناداری وجود دارد.
- بین عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر که با روش تفحص گروهی آموزش دیدند تفاوت معناداری وجود دارد و دختران از عملکرد بهتری برخوردار بودند.
- بین ابعاد عملکرد تحصیلی دانش آموزانی که با روش تفحص گروهی آموزش دیدند نسبت به دانش آموزانی که با روش سنتی آموزش می بینند، تفاوت معنادار وجود دارد.
- تأثیر نوع آموزش (تفحص گروهی و سنتی) بر روی عملکرد تحصیلی دانش آموزان (پسر و دختر) متفاوت است.

کلید واژه ها : روش تدریس سنتی ، روش تدریس تفحص گروهی ، عملکرد تحصیلی، دوره راهنمایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف.....	تقدیر و تشکر
ب.....	تقدیم به
ج.....	چکیده
د.....	فهرست مطالب
و.....	فهرست جداول
	فصل اول: طرح تحقیق
۱.....	مقدمه
۳.....	بیان مسأله
۵.....	اهمیت و ضرورت تحقیق
۷.....	اهداف تحقیق
۸.....	فرضیه های تحقیق
۹.....	تعاریف مفهومی
۱۰.....	تعاریف عملیاتی
	فصل دوم: پیشینه تحقیق
۱۲.....	مقدمه
۱۴.....	الف) مبانی نظری تحقیق
۶۹.....	پیشینه عملی تحقیق
۷۷.....	نتیجه گیری کلی

فصل سوم: روش اجرای تحقیق

۷۸.....	مقدمه
۷۸.....	روش پژوهش
۷۹.....	جامعه آماری
۷۹.....	حجم نمونه و روش نمونه گیری
۸۰.....	ابزار گردآوری اطلاعات
۸۳.....	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

فصل چهارم: روش تجزیه و تحلیل داده ها

۸۴.....	مقدمه
۸۴.....	الف: ویژگی های توصیفی نمونه آماری
۸۶.....	ب) آمار استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۹۳.....	مقدمه
۹۳.....	خلاصه تحقیق
۹۵.....	بحث و نتیجه گیری
۱۰۱.....	پیشنادهای کاربردی
۱۰۲.....	پیشنادهای پژوهشی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۸۴.....	جدول ۱-۴: توصیف نمونه آماری بر اساس جنسیت.....
۸۵.....	جدول ۲-۴: توصیف نمونه آماری بر اساس گروه.....
۸۶.....	جدول ۳-۴: بررسی همگنی شیب خط رگرسیون نمرات پیش آزمون و پس آزمون خلاقیت گروه آزمایش و کنترل.....
۸۷.....	جدول ۴-۴: بررسی تفاوت نمرات پس آزمون عملکرد تحصیلی گروه آزمایش و کنترل.....
۸۷.....	جدول ۵-۴: میانگین و انحراف معیار میزان عملکرد تحصیلی گروه آزمایش و کنترل در پس آزمون.....
۸۸.....	جدول (۶-۴): تفاوت عملکرد تحصیلی دانش آموزان پسر و دختر گروه آزمایش.....
۸۹.....	جدول (۷-۴): مقایسه ابعاد عملکرد تحصیلی دانش آموزانی که با روش تفحص گروهی با روش سنتی... ۸۹
۹۱.....	جدول ۸-۴: میانگین و انحراف استاندارد عملکرد تحصیلی به تفکیک جنسیت و گروه.....
۹۲.....	جدول ۹-۴: تأثیر نوع آموزش (تفحص گروهی و سنتی) و جنسیت بر روی عملکرد تحصیلی.....

فهرست پیوست ها

عنوان

- پرسشنامه عملکرد تحصیلی.....الف
- طرح درسب

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

یکی از نیازهای جدی زندگی در دنیای پر شتاب امروز که حجم و سرعت تحولات و دگرگونی‌های آن در تمام قرون و اعصار بشری سابقه است، شکل دادن به تحولات و نوآوری‌های آموزشی ویژه در سطح آموزش مدارس است، چرا که این امر شاید یکی از موثرترین زمینه‌هایی است که ما را قادر می‌سازد تا فاصله خود را با تحولات و دگرگونی‌های جهانی کمتر کنیم. در عصر حاضر که تکنولوژی با سرعت سرسام‌آوری پیش می‌رود، جامعه ما بیش از هر زمان دیگر نیازمند افرادی هوشمند، خلاق و نوآور است. یکی از وظایف نظام آموزشی، پرورش افرادی است که دارای اندیشه انتقادی و خلاق هستند و توانایی حل مسئله و گشودن گره‌ها و معضلات را دارند، نه انباشت اطلاعات و دانش‌هایی که به سرعت منسوخ خواهد شد. بدین ترتیب، لازم است معلمان برای تدریس روشهایی را به کار ببرند که ممکن است با روشهایی که خود آنها آموزش دیده‌اند، بسیار متفاوت باشد، یعنی آنها باید دانش‌آموزان را به صورت فعال و متفکر در فرآیند یادگیری دخالت دهند.

جانسون و جانسون^۱ (۱۹۸۹) معتقدند که دانش‌آموزان در طول تحصیل باید زبان علمی را یادگیرند. زبان علمی از نظر آنان شامل دسته‌بندی کردن، توصیف اشیاء و اتفاقات، روشن‌سازی مطلب و درنهایت، تلفیق تجربه‌های قبلی با اطلاعات جدید است. افرادی که دارای زبان علمی هستند، افرادی توانا و با صلاحیت برای انتقال پیام خود به دیگران‌اند. جانسون و جانسون (۱۹۸۹) همچنین، معتقدند که یادگیری از طریق همیاری و به‌روش گروهی موجب ارتقاء و بهبود یادگیری تمام متعلمان و نیز توسعه زبان علمی آنها می‌شود. متأسفانه، در آموزش و پرورش به جای استفاده از روش‌های تدریس فعال که باعث افزایش قدرت

1- Johnson & Johnson

تفکر و اندیشیدن در دانش‌آموزان می‌شود؛ بیش از حد بر انباشت ذهن و تقویت حافظه و نیز بر انتقال اطلاعات و معلومات به ذهن یادگیرندگان تاکید می‌شود. بنابراین، همان گونه که آرگلد و برادلی^۱ (۱۹۹۶) معتقدند، به دلیل نیاز جامعه امروز به افراد متفکر و خلاق، ضرورت تغییر روشهای تدریس و استفاده از روشهای تدریس فعال بیش از پیش احساس می‌شود. به علاوه به نظر می‌رسد برای رایج کردن فرهنگ گفتگو و مباحثه در جامعه و نیز در موسسات آموزشی لازم است ابتدا دانش‌آموزان تجربه موفق و مطلوبی در این خصوص پیدا کنند. با اجرای روش بحث گروهی در غالب گروه‌های پنج نفره، دانش‌آموزان فرا می‌گیرند تا خود به خلق دانش پردازند. در تدریس مشارکت کنند، قدرت بیان خود را تقویت کنند و در نهایت، تحمل و سعه صدر آنها با شنیدن نظریات متفاوت بیشتر کنند. امید است نتایج این تحقیق گام کوچکی در راستای تغییر رویکرد آموزشی از معلم محوری به شاگرد محوری و از یاددهی معلم به یادگیری دانش‌آموز باشد. این پژوهش به مقایسه میزان تاثیر روش تدریس سنتی از نوع سخنرانی با یکی از روشهای فعال تدریس، یعنی تفحص گروهی بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌پردازد.

^۱-Arellano & Bradley

بیان مسأله

تدریس یکی از عناصر اصلی فرآیند آموزش و پرورش است و در کارآیی نظام آموزشی، نقش مؤثری ایفا می‌کند. در جامعه‌ای که سیستم تعلیم و تربیت آن بدون بحث و انتقاد، امور را می‌پذیرد و بدون تفکر منعکس می‌کند، خطر پدید آمدن انسانی فاقد توان و نیروی تفکر در جامعه زیاد می‌باشد. امروزه، تدریس بیشتر به معنای انتقال معلومات از ذهن معلم به شاگرد است، کم‌کم ذهن دانش‌آموزان، از مطالبی که با نیاز و فکرشان متناسب نیست، انباشته می‌شوند، به تدریج یادگیری ایجاد کسالت می‌کند و نه تنها در سازندگی آنها نقش مؤثری ایفا نمی‌کند، بلکه زمینه رکود علمی و دلزدگی از فعالیت‌های علمی را فراهم می‌سازد (شعبانی، ۱۳۷۴).

در آموزش و پرورش نیز، ارتباط بین آموزش و تدریس در حال رشد مداوم است. به هر حال، آموزش زمانی می‌تواند پویایی خود را حفظ کند که مرزهای زمان و مکان را بشکند و به سمت ابداعات، نوآوری‌ها، توسعه آن‌ها و استفاده از روش‌های نوین تدریس و یادگیری پیش رود (جدید میلانی، ۱۳۸۰).

یکی از روش‌های نوین تدریس روش تفحص گروهی می‌باشد که شامل تبادل دو جانبه اطلاعات، عقاید و احساسات، بین فرا دهندة و فراگیر است. در این روش می‌توانیم علاوه بر افزایش دانش فراگیر اخلاق اجتماعی، شیوه برخورد با مسایل و مشکلات را آموزش داد (خورشیدی، ۱۳۸۲).

تاکنون تحقیقات گسترده‌ای مبنی بر تأثیرگذاری روش‌های نوین تدریس و تفحص گروهی انجام گرفته و این روش به عنوان عامل افزایش دهنده یادگیری فراگیران توصیه شده است. فراگیران در داخل گروه و بین گروه با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند و همکاری، عزت نفس و عملکرد تحصیلی آنها افزایش می‌یابد و در نتیجه نمرات بهتری کسب می‌نمایند و در عین حال فراگیران شیوه یادگیری فعال را فرا می‌گیرند. گرچه

این شیوه تدریس برای مدرس آسان نیست اما قدرت تجزیه و تحلیل مطالب، مهارت‌های یادگیری و برقراری ارتباط با یکدیگر در فراگیر رشد می‌دهد (جویس^۱، ۲۰۰۰).

روش تفحص گروهی : در مرحله اول برای ایجاد انگیزه در زمینه پژوهش فراگیرنده را با یک موقعیت نامعین مواجه می‌کند. سپس معلم تلاش می‌کند تا دانش آموزان واکنشهای مربوط به موقعیت را دریابند. بعنوان مثال در می‌یابند که هدف از بوجود آوردن چنین موقعیتی تبدیل انرژی از صورتی به صورت دیگر بوده است. در گام سوم دانش آموزان شرایط را به نظم در آورده برای مطالعه مجدد آماده می‌کنند و پس از آن نتیجه را یادداشت نموده و با یکدیگر در آن مورد بحث نموده و مثالهایی از نحوه تبدیل شدن انرژی الکتریکی به مکانیکی و غیره بیاورند و (در مرحله بعدی دانش آموزان بایستی برای گفته‌ها و اندیشه‌های خود دلیل آورده و آنها را ارزشیابی کنند. در مرحله بعدی صورت انرژی دیگری مورد آزمایش قرار گرفته و فعالیت تکرار می‌شود تا مبانی یادگیری مستحکم گردد (احدیان، ۱۳۷۸، ص ۱۸۳، ۱۸۷).

با توجه به اینکه در حین تدریس مشکلات و عدم پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را مشاهده می‌نمودم و این مشکلات می‌تواند با تغییر روش تدریس از سنتی به نوین حل شود برآن شدم تا این تحقیق را انجام دهم. وبا توجه به تحقیقات انجام شده در این زمینه و اهمیت روش تدریس آموزش تفحص گروهی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان محقق بر آن شد تا به مقایسه تأثیر آموزش به شیوه سخنرانی با آموزش به شیوه تفحص گروهی در درس علوم اجتماعی بپردازد.

^۱- Joys

اهمیت و ضرورت تحقیق

تحولات سیاسی کشور های مختلف جهان در قرن گذشته، بحران های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... به دنبال داشته است. این مسایل باعث شده است که کارایی نظام آموزشی فعلی مورد سؤال قرار گیرد و بازنگری در آن ها لازم و ضروری به نظر برسد. برای مقابله با مسایل مذکور و ارتقای کیفی نظام آموزشی نیاز به اتخاذ برنامه ریزی استراتژیک و استاندارد آموزشی پیش از هر زمان دیگر احساس می شود. ضمناً در کشور های جهان سوم علاوه بر موارد یادشده افزایش تقاضا برای آموزش افزایش هزینه های آموزش و پرورش، سنتی بودن روش های تدریس، عوامل چالش برانگیزی به نظر می رسد (شعبانی، ۱۳۷۸).

روش تفحص گروهی برای کمک به دانش آموزان در تقویت مردم سالاری، تشریک مساعی و آموزش آنها را از طریق همکاری کاوشگرانه در فهم مسایل اجتماعی و تحصیلی مؤثر است. در این روش معلم به عنوان یک مشاور عمل می کند و بایستی بتواند به درخواست های دانش آموزان پاسخ دهد و به کمک آنها نیازمندی های آموزشی را فراهم آورند. این روش نیازمند یک جو مثبت برای استدلال و مذاکره می باشد و در همه سنین کاربرد مناسب دارد. این روش در نهایت منجر به کاوشگری منظم، کنترل و پوشش مؤثر گروهی، تقسیم کار، مردم سالاری، تعهد و تمایل به کاوشگری در دانش آموزان می شود (خورشیدی، ۱۳۸۲).

در این رهگذر فعالیت های مشارکتی (تفحص گروهی)، افزایش سطح تفکر، مهارت های ارتباطی اساسی، انگیزه های پیشرفت، عزت نفس، آگاهی اجتماعی و نقش تفاوت های فردی را در دانش آموزان رشد و گسترش می دهد و با مواردی مانند پیشرفت تحصیلی، تفکر خلاق و انتقادی، نگرش مثبت به موضوعات درسی و مدرسه، تعامل گروهی و مهارت های اجتماعی، عزت نفس و احترام متقابل، ارتباط مستقیم دارد (نظری، صارم، ۱۳۸۳).

امروزه روشهای فعال تدریس که بتواند فعالیت های دانش آموزان را تقویت و یادگیری را به جریان دوسویه تبدیل کند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و حاصل روشهای فعال تدریس از جمله (پژوهش گروهی) یادگیری موثر و کارآمد است، که دانش آموزان با راهنمایی معلم به آن دست می‌یابد.

همان گونه که سخن به میان آمد، افزایش میزان یادگیری در شیوه تدریس تفحص گروهی و همچنین کسب مهارتهای اجتماعی که مورد نیاز معلمان و دانش آموزان در تعلیم و تربیت است، بسیار اهمیت دارد. با توجه به شرایط تحصیل برای دانش آموزان رشته های مختلف و نیاز به ایجاد پویایی در روشهای نوین تدریس برای ابداع، نوآوری و توسعه آن و آموزش برای معلمان که در حال حاضر به سمت یادگیری در طول عمر می‌باشد، محقق بر آن شد که به بررسی تاثیر روش تدریس تفحص گروهی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان شهر مرودشت پرداخته و نتایج آن را در اختیار متخصصان تعلیم و تربیت قرار دهد.

اهداف تحقیق

اهداف کلی :

بررسی تأثیر روش تدریس تفحص گروهی در مقایسه با روش تدریس سنتی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان.

اهداف جزئی:

۱) بررسی تفاوت تأثیر روش تفحص گروهی بر روی عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر سال اول راهنمایی شهر مرودشت.

۲) بررسی تأثیر نوع آموزش (سنتی و تفحص گروهی) بر روی عملکرد تحصیلی دانش آموزان

۳) بررسی تفاوت بین ابعاد عملکرد تحصیلی دانش آموزانی که با روش تفحص گروهی و سنتی آموزش می بینند.

فرضیه های تحقیق

۱- بین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزانی که با روش تفحص گروهی آموزش می‌بینند نسبت به دانش‌آموزانی که با روش سنتی آموزش می‌بینند تفاوت معناداری وجود دارد.

۲- بین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پسر و دختری که با روش تفحص گروهی آموزش می‌بینند تفاوت معناداری وجود دارد.

۳- بین ابعاد عملکرد تحصیلی دانش‌آموزانی که با روش تفحص گروهی آموزش می‌بینند نسبت به دانش‌آموزانی که با روش سنتی آموزش می‌بینند تفاوت معنادار وجود دارد.

۴- تأثیر نوع آموزش (تفحص گروهی و سنتی) بر روی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان (پسر و دختر) متفاوت است.

تعاریف مفهومی :

عملکرد تحصیلی^۱: به تمامی درگیریهای دانش آموز در محیط مدرسه اشاره دارد که شامل خود کارآمدی، تاثیرات هیجانی، برنامه ریزی، فقدان کنترل پیامد و انگیزش می باشد (درتاج، ۱۳۸۳).

خود کار آمدی^۲: احساس اطمینان به توانایی خود به منظور از عهده بر آمدن مقتضیات تحصیلی و فعالیت های آموزشی.

تاثیرات هیجانی^۳: واکنش فرد در مقابل مجموعه ای از هیجانات از قبیل اضطراب و نگرانی است که باعث برانگیختگی فرد می شود.

برنامه ریزی^۴: توانایی ساماندهی فعالیت های درس بر مبنای یک برنامه مشخص و قابل اجرا و همچنین استفاده مناسب از زمان برای انجام تکلیف آموزشی

فقدان کنترل پیامد^۵: اعتقاد به این امر که افزایش عملکرد فرد منجر به تغییر در نتیجه دلخواه تحصیلی نمی شود.

انگیزش^۶: نیرو بخشی رفتار به منظور مطالعه بیشتر برای افزایش انگیزه تحصیلی به منظور کسب نمره بالاتر، بدست آوردن شغل مناسب و یا صرفا مطالعه برای کسب اطلاع و بهبود مهارتها و دانش عمومی است (نور محمدیان، ۱۳۸۵)

1-Educational performance

2-Self – efficacy

3- Emotional Impact

4-Planning

5 Lack of outcome control

6 Motive